

O czym Polacy chcieliby się wypowiedzieć w referendum?

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

20 lat
Fundacji **CBOS**
1997–2017

20 lat Fundacji CBOS 1997-2017

Od 11 kwietnia 1997 r., od wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej, **CBOS DZIAŁA JAKO FUNDACJA.**

Dwadzieścia lat w życiu politycznym, społecznym i w życiu fundacji to dużo. Wiele się przez ten czas zdarzyło.

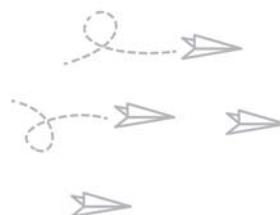
CBOS ZREALIZOWAŁ

836
badań

REZULTATY BADAŃ STATUTOWYCH UDOSTĘPNILIŚMY
SPOŁECZEŃSTWU, MEDIOM, INSTYTUCJOM PUBLICZNYM
I ORGANOM PAŃSTWOWYM W POSTACI

3735
komunikatów

PRACOWAŁO DLA NAS

3600
ankieterów

PRZEBADALIŚMY PONAD

1 000 000
respondentów

Naszym czytelnikom, naszym respondentom i sobie życzymy kolejnych lat owocnych i inspirujących badań, upowszechniania płynącej z nich wiedzy o społeczeństwie, a także popularyzacji dorobku fundacji CBOS.

Polskie prawo przewiduje możliwość przeprowadzenia referendum ogólnokrajowego w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa. Konstytucja RP stanowi, że w drodze referendum może być wyrażona zgoda na ratyfikację umowy międzynarodowej, na podstawie której Polska przekazuje „organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu kompetencje organów władzy państwowej w niektórych sprawach”. Przeprowadzenie referendum zatwierdzającego jest możliwe w przypadku zmiany konstytucji, o ile zmiana dotyczy przepisów rozdziału I, II lub XII. Ponadto, zgodnie z konstytucją, „członkowie wspólnoty samorządowej mogą decydować, w drodze referendum, o sprawach dotyczących tej wspólnoty, w tym o odwołaniu pochodzącego z wyborów bezpośrednich organu samorządu terytorialnego”. Referenda należą do dość rzadko wykorzystywanych w Polsce narzędzi wpływu obywateli na podejmowanie decyzji dotyczących spraw lokalnych i krajowych. Faktyczne zainteresowanie obywateli udziałem w referendach ogólnopolskich także nie było, jak dotąd, duże. Jedynie w trwającym dwa dni referendum akcesyjnym (7–8 czerwca 2003 roku) frekwencja przekroczyła 50% (58,85%). Prawo i Sprawiedliwość w swoim programie wyborczym postulowało rozwój instytucji demokracji bezpośredniej, takich jak m.in. referenda. Mimo tych zapowiedzi i obywatelskiego wniosku o przeprowadzenie ogólnokrajowego referendum w sprawie reformy edukacji rządząca partia nie zdecydowała się na jego zorganizowanie. Jednocześnie jednak prezydent Andrzej Duda zaproponował referendum w sprawie głównych kierunków zmian ustrojowych w naszym kraju oraz referendum w sprawie przyjmowania do Polski uchodźców. Pod inicjatywą przeprowadzenia referendum w sprawie systemu relokacji uchodźców w UE zbiera obecnie podpisy ruch Kukiz'15.

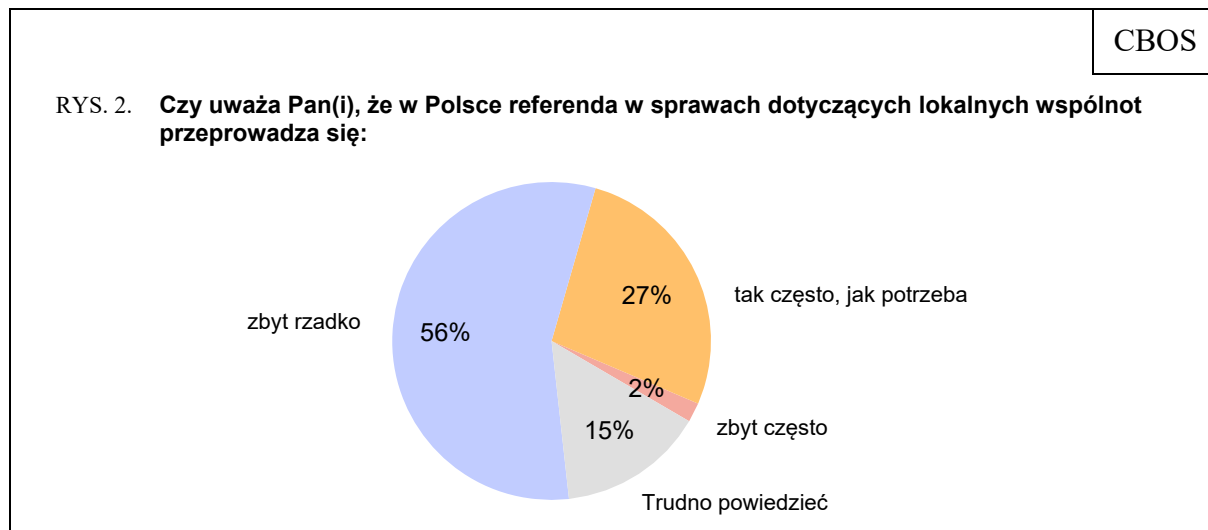
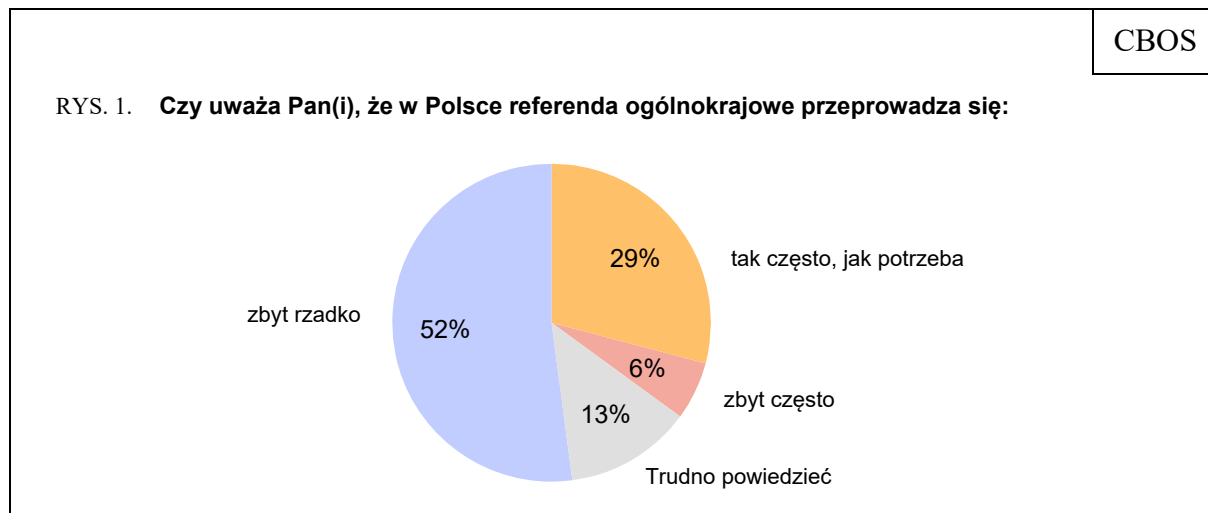
W lipcowym badaniu¹ zapytaliśmy Polaków o ich oczekiwania dotyczące referendów – częstości ich organizowania oraz kwestii, których powinny dotyczyć.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (326) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 29 czerwca – 6 lipca 2017 roku na liczącej 977 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

CZY REFERENDA W POLSCE SĄ ORGANIZOWANE WYSTARCZAJĄCO CZĘSTO?

Duża część Polaków ma poczucie, że w naszym kraju referenda są przeprowadzane zbyt rzadko. Konstatacja ta dotyczy referendum zarówno ogólnokrajowych, jak i – w jeszcze większym stopniu – lokalnych.

Przeświadczenie, że w Polsce referenda nie są wykorzystywanym w dostatecznym stopniu instrumentem współdecydowania obywateli o sprawach ogólnokrajowych i lokalnych, przeważa w niemal wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Opinię tę w dużej mierze podzielają osoby, które przynajmniej w niewielkim stopniu interesują się polityką i mają określone poglądy polityczne.

Przekonanie, że ogólnokrajowe referenda organizowane są zbyt rzadko, nieco częściej wyrażają osoby identyfikujące się z lewicą (60%) i politycznym centrum (58%) niż badani o orientacji prawicowej (50%) oraz indyferentni politycznie, niepotrafiący określić swoich poglądów politycznych (43%). W potencjalnych elektoratach poczucie, że w Polsce ogólnokrajowe referenda są przeprowadzane zbyt rzadko, stosunkowo najczęściej mają wyborcy SLD, najrzadziej zaś sympatycy PiS.

Tabela 1

Potencjalne elektoraty*	Czy uważa Pan(i), że w Polsce referenda ogólnokrajowe przeprowadza się:			
	zbyt często	tak często, jak potrzeba	zbyt rzadko	Trudno powiedzieć
	w procentach			
SLD**	4	6	88	2
Nowoczesna**	8	24	67	1
Kukiz'15	11	19	63	7
PO	7	28	60	5
PiS (wraz z SP i PR)	3	44	42	11

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

** Dane dotyczące tych elektoratów należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielką ich liczebność w próbie

Pogląd, że Polacy zbyt rzadko mają okazję wypowiedzieć się w referendum w sprawach dotyczących lokalnych wspólnot, częściej niż przeciętnie wyrażają osoby identyfikujące się z lewicą (67%), ale także badani o orientacji prawicowej (62%). Szczególnie często podzielają go sympatycy SLD.

Tabela 2

Potencjalne elektoraty*	Czy uważa Pan(i), że w Polsce referenda w sprawach dotyczących lokalnych wspólnot przeprowadza się:			
	zbyt często	tak często, jak potrzeba	zbyt rzadko	Trudno powiedzieć
	w procentach			
SLD**	0	7	91	2
PO	3	31	62	4
Kukiz,15	5	26	61	8
Nowoczesna**	0	38	58	4
PiS (wraz z SP i PR)	0	30	58	12

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

** Dane dotyczące tych elektoratów należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielką ich liczebność w próbie

Opinie w tej kwestii wiążą się z oceną funkcjonowania demokracji w Polsce. Przekonanie, że referenda są w Polsce organizowane zbyt rzadko, wyrażają przede wszystkim osoby niezadowolone ze sposobu funkcjonowania demokracji w naszym kraju. Jednak również wśród zadowolonych z działania demokracji w Polsce opinia ta jest często spotykana.

Tabela 3

Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) czy też niezadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju?	Czy uważa Pan(i), że w Polsce referenda ogólnokrajowe przeprowadza się:			
	zbyt często	tak często, jak potrzeba	zbyt rzadko	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zadowolony(a)	6	39	45	10
Niezadowolony(a)	7	20	63	10
Trudno powiedzieć	0	24	33	43

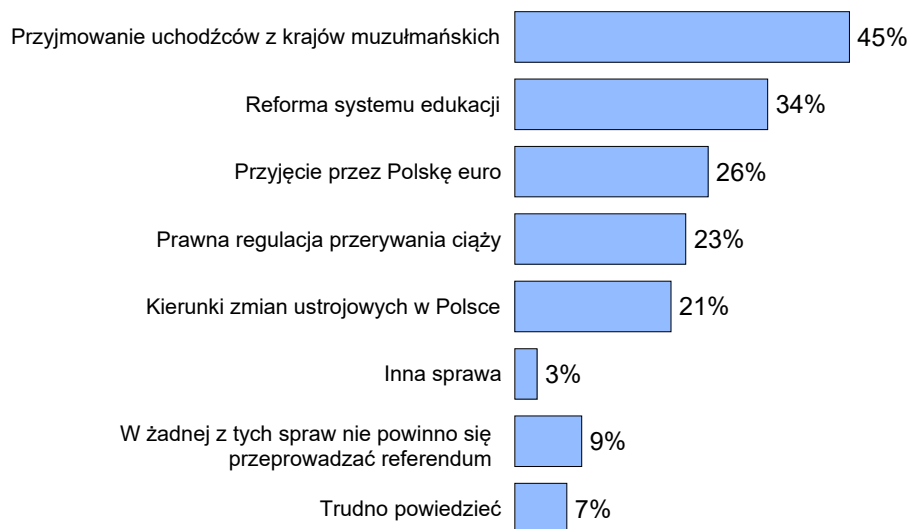
Tabela 4

Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) czy też niezadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju?	Czy uważa Pan(i), że w Polsce referenda w sprawach dotyczących lokalnych wspólnot przeprowadza się:			
	zbyt często	tak często, jak potrzeba	zbyt rzadko	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zadowolony(a)	2	31	54	13
Niezadowolony(a)	1	23	64	12
Trudno powiedzieć	2	23	31	44

TEMATY REFERENDALNE

Respondenci zostali poproszeni o wskazanie z podanej listy nie więcej niż dwóch spraw, w których – ich zdaniem – powinno się w najbliższym czasie przeprowadzić ogólnokrajowe referendum. Zdecydowanie najwięcej osób chciałoby, aby w Polsce odbyło się referendum na temat przyjmowania do naszego kraju uchodźców z państw muzułmańskich. Na drugim miejscu wskazano potrzebę przeprowadzenia referendum w sprawie reformy systemu edukacji.

RYS. 3. **W jakich sprawach, Pana(i) zdaniem, powinno się w Polsce w najbliższym czasie przeprowadzić ogólnokrajowe referendum?**

Inne priorytety dotyczące kwestii, które powinny zostać poddane pod głosowanie w referendum, mają badani o lewicowej i prawicowej orientacji politycznej. Osoby deklarujące poglądy prawicowe zdecydowanie najczęściej widzą potrzebę przeprowadzenia referendum na temat przyjmowania do Polski uchodźców z krajów muzułmańskich (57%), w drugiej kolejności opowiadają się za umożliwieniem wszystkim obywatelom wypowiedzenia się na temat przyjęcia przez Polskę euro (34%). Osoby identyfikujące się z lewicą chciałyby przede wszystkim przeprowadzenia referendum w sprawie reformy systemu edukacji (55%). Ponadto równie często popierają organizację referendum w kwestii przyjmowania uchodźców z krajów muzułmańskich, co w kwestii prawnej regulacji przerywania ciąży (po 32%).

W potencjalnych elektoratach partyjnych oczekiwania dotyczące spraw, które powinny zostać poddane pod głosowanie w referendum, są zróżnicowane. Wyborcy PiS chcieliby przede wszystkim referendum w sprawie przyjmowania uchodźców z krajów muzułmańskich (57%). Podobnie sympatycy Kukiz'15, którzy najczęściej widzą potrzebę przeprowadzenia referendum właśnie w tej kwestii (55%), choć duża część z nich uważa, że obywatele powinni zdecydować ostatecznie także o reformie edukacji (39%). Zdeklarowani wyborcy PO popierają najczęściej referendum w sprawie reformy szkolnictwa (52%), częściej niż przeciętnie chcieliby także referendum w sprawie prawnej regulacji aborcji (35%). Zwolennicy Nowoczesnej jeszcze częściej niż wyborcy pozostałych ugrupowań opowiadają się za referendum w sprawie zmian w systemie edukacji (72%), jednocześnie zdecydowanie

częściej niż przeciętnie chcieliby, aby obywatele wypowiedzieli się na temat przyjęcia przez Polskę euro (45%). Potencjalni wyborcy SLD stosunkowo najczęściej opowiadają się za zorganizowaniem referendum na temat reformy szkolnictwa (43%), jednak niemal równie często i częściej niż pozostałe elektoraty chcieliby głosowania obywateli w sprawie prawnych warunków dopuszczalności przerywania ciąży (42%).

Mimo że dotychczas Polacy niezbyt licznie uczestniczyli w referendum, znaczna część sądzi, że są one zbyt rzadko wykorzystywanym narzędziem współdecydowania obywateli o sprawach kraju i lokalnych wspólnot. Obecnie wśród ogółu badanych stosunkowo najwięcej zwolenników ma inicjatywa przeprowadzenia referendum na temat przyjmowania uchodźców z krajów muzułmańskich, natomiast osoby o orientacji lewicowej, wyborcy Nowoczesnej, PO i SLD widzą potrzebę zorganizowania referendum przede wszystkim w sprawie reformy edukacji.

Opracowała
Beata ROGUSKA